

STUDENTŲ KOGNITYVINIS POŽIŪRIS Į DALYKINĘ KALBĄ

Rasa Dobržinskienė*

**Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Humanitarinių mokslų katedra
V. Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8 37) 30 36 64
El. paštas: rasa.dobrzinskiene@mruni.eu*

Anotacija. Dalykinės kalbos sąvoka lietuvių kalbotyroje nėra plačiai aptarta, skirtingi mokslininkai pateikia nevienodą jos sampratą. Užsienio tyrėjai šią sąvoką yra išanalizavę daug plačiau ir įvairiau, pateikę ne vieną teoriją, o dalykinę kalbą yra tapusi daugelio kalbos mokslo šakų tiriamuoju objektu. Dalykinę kalbą studijuojantys ištęstinių ir nuolatinių studijų studentai taip pat skirtingai suvokia studijuojamo dalyko turinį. Požiūrių skirtumą daugiausia lemia darbo patirtis: policijos įstaigose dirbantys studentai dažniau įvardija komunikacinius dalykinei kalbai priskiriamus požymius, o nuolatinių studijų studentai su dalykine kalba sieja terminologiją, kalbos taisyklingumą ar net rašybą ir skyrybą.

Pagrindinės sąvokos: dalykinė kalba, dalykinės kalbos požymiai, kognityvinis aspektas.

ĮVADAS

Dalykinės kalbos sąvoka lietuvių kalbotyroje nėra plačiai aptarta, skirtingi mokslininkai pateikia nevienodą jos sampratą. Užsienio tyrėjai šią sąvoką yra išanalizavę daug plačiau ir įvairiau, pateikę ne vieną teoriją, o dalykinę kalbą yra tapusi daugelio kalbos mokslo šakų tiriamuoju objektu. Nuo 2016 m. Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto (toliau – MRU VSF) studentai pradėjo studijuoti dalykinę kalbą, kuri pakeitė specialybės kalbos dalyką. Atsižvelgiant į negausius lietuvių mokslininkų dalykinės kalbos tyrinėjimus, nėra paprasta įvardyti vyraujančių specialybės kalbos, kalbos kultūros, profesinės kalbos ir dalykinės kalbos terminų bei jais reiškiamų sąvokų reikšmių skirtumus. Be mokslinio teorinio sąvokos pažinimo, svarbus ir įdomus yra pačių studentų kognityvinis požiūris į dalykinės kalbos sąvoką. Jų pateikiami šios sąvokos pažinimo įvardijimai leidžia suprasti bendrąją vyraujančią sampratą ir taip pat sužinoti, ko jie tikisi studijuodami šį dalyką.

Taigi šio straipsnio tiriamasis **objektas** – dalykinės kalbos sąvoka. Straipsnio **tikslas** – išanalizuoti studentų kognityvinį požiūrį į dalykinės kalbos sąvoką ir atskleisti jų lūkesčius studijuojant dalykinę kalbą. Tikslui pasiekti pasitelkiami šie **uždaviniai**: Aptarti lietuvių ir užsienio mokslininkų pateikiamą dalykinės kalbos sampratą; Atskleisti dalykinės kalbos galimus tirtinumo aspektus; Išanalizuoti MRU VSF studentų kognityvinį požiūrį į dalykinę kalbą. Uždaviniams atskleisti naudojamosi teoriniu mokslinės literatūros analizės **metodu** siekiant parodyti įvairius galimus dalykinės kalbos sąvokos traktavimo aspektus, o analitinis

metodas padeda sisteminti ir analizuoti studentų pateiktus požymius, su kuriais jie tapatina dalykinę kalbą.

TEORINIAI DALYKINĖS KALBOS SAMPRATOS ASPEKTAI

Dalykinės kalbos samprata lietuvių ir užsienio tyrėjų mokslo darbuose gerokai skiriasi. Dalykinę kalbą tirti pirmiausia pradėjo Vokietijos mokslininkai, kurie šia lingvistikos mokslo šaka domėjosi jau nuo kalbotyros mokslo atsiradimo. Dalykinės kalbos objektu Vokietijoje susidomėta dar 19 a.¹, o kadangi dalykinę kalbą nuo kitų kalbos atmainų labiausiai skiria leksika, tai pirmiausia ji ir pradėta tirti – vienas pirmųjų dalykinės kalbos leksiką tirti ėmė Jacobas Grimmas². Vėliau, 20 amžiaus 7 dešimtmetyje, atsiradusi funkcinė stilistika daro įtaką ir dalykinės kalbos tyrimams. Funkcinėje stilistikoje dalykinę kalbą reprezentuoja mokslinis stilius bei iš dalies publicistinis ir administracinis stilius³. Be to, dalykines kalbas tiriant funkcinio-stilistiniu aspektu, išplėtojami dalykinės kalbos sintaksės tyrimai. Šio tyrimo tikslas – nustatyti dalykinei kalbai būdingas sintaksines struktūras. Jos būdingais sintaksės bruožais laikoma infinityvinės ir dalyvinės konstrukcijos, daiktavardiniai žodžio junginiai, priedėliai, neveikiamoji rūšis arba jai sinonimiškos kitos kalbos priemonės⁴. Taigi struktūralistinio periodo atstovai bandė aprašyti dalykinių albu ypatybes, būdingas joms įvairiuose kalbos lygmenyse (morfologiniame, leksiniame, sintaksiniame)⁵. Taigi dalykinės kalbos tyrimai, prasidėję nuo leksikos analizės, išplėtojami įtraukiant ir kitų kalbos vienetų analizę. Tai rodo, kad dalykinė kalba nėra atskira kalbos forma, ji yra tiesiog bendrinės kalbos atmaina, turinti savąją specifinę visų kalbos elementų sistemą, kuri grindžiama bendrais kalbos dėsniais. Tad pagrindiniai klausimai, keliami sisteminės lingvistikos atstovų, yra šie: kokie yra esminiai kalbos atmainų skirtumai, kuo skiriasi dalykinių kalbos atmainos nuo nedalykinių, kuo skiriasi dalykinės kalbos nuo bendrinės kalbos⁶. Tyrimų prielaidos remiasi sistetine dalykinės kalbos samprata: dalykinė kalba suprantama kaip siuntėjui ir gavėjui bendra ženklų sistema (leksikos inventorių ir sintaksės taisyklės), vartojama dalykinėje komunikacijoje. Bene žymiausios

¹ Kontutytė, E. *Ką apima sąvoka „dalykinė kalba“?* Kalbotyra, 2007, 57 (3), p. 153.

² Kontutytė, E. *Dalykinių (ekonominių) tekstų skaitymas ir kondensuota aplinkybių raiška vokiečių ir lietuvių kalboje*. Kalbų studijos, 2001, Nr. 1, p. 34.

³ Gläser R. Fachsprachen und Funktionalstile. Fachsprachen. Languages for Special Purposes, 1998, p. 201, cit. iš Kontutytė, E. *Ką apima sąvoka „dalykinė kalba“?* Kalbotyra, 2007, 57 (3), p. 153.

⁴ Kontutytė, E. *Ką apima sąvoka „dalykinė kalba“?* Kalbotyra, 2007, 57 (3), p. 153

⁵ Baumann K. D. Die Fachlichkeit von Texten als eine komplexe Vergleichsgröße. – Kontrastive Fachsprachenforschung, 1992, p. 30, cit. iš Stankevičienė, S. Gamtos mokslų kalba: gretinamasis vokiečių ir lietuvių kalbų leksinių-semantinių aspektų tyrimas. Daktaro disertacija. Vilnius, 2013, p. 10.

⁶ Stankevičienė, S. Gamtos mokslų kalba: gretinamasis vokiečių ir lietuvių kalbų leksinių-semantinių aspektų tyrimas. Daktaro disertacija. Vilnius, 2013, p. 10.

ir daugiausiai cituojamos šio laikotarpio dalykinės kalbos apibrėžties autorystė, anot S. Stankevičienės, priklauso L. Hoffmannui, teigusiam, kad dalykinė kalba – tai kalbinių priemonių, vartojamų dalyko ribojamoje komunikacijos sferoje ir užtikrinanti joje dirbančių žmonių susišnekėjimą, visuma⁷. Pastebėtina, kad ilgainiui dalykinės kalbos leksikos tyrimai išsirutulioja iki bendresnės dalykinės kalbos sampratos, kuri jau siejama su komunikacijos sąvoka, leidžiančią dalykinę kalbą tirti ne vertinant atskirus jos elementus, o kaip visumą, turinčią specifinių, tik šiai kalbos atmainai būdingų, kalbinių priemonių, kuriomis grindžiama tam tikros profesijos žmonių komunikacija. Tai lemia naujo požiūrio atsiradimą, nes semantikos ir sintaksės tyrimai, nors ir susiję su komunikacijos reiškiniais, tačiau jie analizuojami neatsižvelgiant į jų santykį su žmogumi⁸.

Dalykinės kalbos tyrimai ypač suintensyvėja, kai 20 a. 7–8 dešimtmetyje susiformuoja komunikacinis-funkcinis, pragmatinis požiūris į kalbą. Kalbotyroje įsigalėjus pragmatikai, išsiplėtė ir dalykinės kalbos tyrimų objektas. Pragmatikos mokslas į kalbos tyrimus įtraukia papildomą veiksni – komunikacijos perteikėją ir gavėją, kitaip sakant, patį žmogų. Pasak T. N. Livšic, pragmatika tiria trivialią priklausomybę tarp ženklo, reikšmės ir kalbančiojo, o semantika tyrinėja binarinius „ženklo“ – „reikšmės“ santykius⁹. Jos poziciją patvirtina G. Yule, kuri pragmatinę lingvistiką apibrėžia kaip „santykius tarp lingvistinių formų ir tų formų vartotojų“¹⁰ bei V. Fromkin ir R. Rodmano teiginys, jog pragmatika yra „santykiai tarp ženklų ir jų vartotojų“¹¹. K. Župerka teigia, kad paprasčiausias pragmatikos apibrėžimas – *kalbos vartojimo tyrimas*, siejantis kalbos ir konteksto santykį¹² (2008, 42–43). Taigi, atsižvelgiant į pragmatikos mokslo skleidžiamą požiūrį į kalbą, daugiau dėmesio pradedama skirti dalykinių tekstų nagrinėjimui. Be vidinių kalbos ypatybių vis labiau akcentuojami išoriniai kalbinės veiklos veiksniai, todėl pradedama kalbėti labiau ne apie dalykines kalbas, o apie dalykinę komunikaciją.¹³ Naujieji teoriniai, į dalykinę komunikaciją orientuoti tyrimai neneigia dalykinės kalbos kaip sistemos egzistavimo, tačiau labiau akcentuoja dalykinį tekstą ir jo kontekstą. Šių tyrimų kontekste dalykinės kalbos nėra vien tik ženklų sistemos, sudarančios prielaidas dalykinei komunikacijai vykti, bet greičiau pasakymai, kuriais realizuojama

⁷ Ibid, p. 11.

⁸ Dobržinskienė, R. Pragmatinė lingvstinė televizijos reklamų komunikatų analizė. Daktaro disertacija. Vilnius, 2012, p. 15.

⁹ Livšic, T. N. Reklama v pragmalingvističeskom aspekte. Taganrog, 1999, p.12.

¹⁰ Yule, G. Pragmatics. Oxford, 1997, p. 4.

¹¹ Fromkin, V., Rodman, R. An Introduction to Language. Fort Worth, 2003, p. 227.

¹² Župerka, K. Reklamos tekstas: pragmatika, stilius, kalba. Šiauliai, 2008, p. 42–43.

¹³ Stankevičienė, S. Gamtos mokslų kalba: gretinamasis vokiečių ir lietuvių kalbų leksinių-semantinių aspektų tyrimas. Daktaro disertacija. Vilnius, 2013, p. 14.

dalykinė komunikacija¹⁴. Ypač tai aktualu tokių profesijų atstovams, kurie reikia bendrauti ne tik su savo profesijos atstovais, bet ir su žmonėmis, kurie nėra nepriklauso tai profesijai. Nepakanka išmanyti tik savo profesijos dalykinės kalbos niuansus, svarbu gebėti tinkamai ja komunikuoti su įvairiais žmonėmis. Taigi, atsižvelgiant į atsiradusius pokyčius, dalykinės kalbos kaip tekstinio pasakymo samprata leidžia išplėtoti ir tiksliai nustatyti dalykinės komunikacijos duotybes: vidinius požymius (garsinė ir rašytinė raida, leksika, sintaksė, tekstas) ir ekstralingvistines sąlygas (laikas ir vieta, socialinė grupė, žmogaus veiklos sfera)¹⁵.

Dalykinės kalbos tyrimuose galima išskirti tris pagrindinius tyrėjų keliamus uždavinius: 1) siekiama sukurti dalykinės kalbos teoriją; 2) pasiūlyti metodus atskiroms dalykinių kalbų ypatybėms tirti; 3) plėtoti tarpdalykines koncepcijas, atsižvelgiant į tiriamojo objekto sudėtingumą ir tarpdalykinį pobūdį¹⁶. Toks platus dalykinės kalbos, kaip lingvistikos mokslo šakos, analizavimas lemia tiriamo objekto ribų išplėtimą, o šis – požiūrių į tiriamą objektą pliuralizmą. Todėl dalykinės kalbos apibrėžčių galima rasti daug ir įvairių. Be jau minėtos klasikine įvardijamos L. Hoffmano pateiktos dalykinės kalbos apibrėžties, dar minėtinos šios, tarp kurių dar viena L. Hoffmano pateikta apibrėžtis. E. Kontutytė pateikia ne vieną vokiečių mokslininkų suformuluotą dalykinės kalbos apibrėžtį¹⁷:

- „Dalykinės kalbos yra bendrosios kalbos atmainos, t. y. nacionalinės kalbos dalinės kalbos, kurių fonetiniai, morfologiniai ir leksiniai elementai, sintaksės ir teksto reiškiniai sudaro funkcinę vienovę ir leidžia vykti komunikacijai įvairiose dalyko sferose.“ (Hoffmann)
- „Dalykinę kalbą mes šiandien suprantame kaip bendrosios kalbos atmainą, kuri tarnauja dalyko turinio pažinimui, sąvokų įvardijimui bei kalbėjimui apie jas ir todėl tenkina specifinius dalykines komunikacijos poreikius.“ (Mohn, Pelka)
- „Dalykinė kalba kaip komunikacijos priemonė yra tam tikro dalyko ribose vykstančios socializacijos rezultatas, kuris yra neatskiriamas nuo kitų šios socializacijos rezultatų. Kaip socializacijos rezultatui dalykinei kalbai yra būdinga tai, kad ji atspindi tam tikras mąstymo struktūras, kurios yra nulemtos dalyko metodų, ir turi tam tikras

¹⁴ Roelcke T. Fachsprachen. 2., Berlin, 2005, p. 16, cit. iš Stankevičienė, S. Gamtos mokslų kalba: gretinamasis vokiečių ir lietuvių kalbų leksinių-semantinių aspektų tyrimas. Daktaro disertacija. Vilnius, 2013, p. 15.

¹⁵ Stankevičienė, S. Gamtos mokslų kalba: gretinamasis vokiečių ir lietuvių kalbų leksinių-semantinių aspektų tyrimas. Daktaro disertacija. Vilnius, 2013, p. 15–16.

¹⁶ Fluck H. R. Fachdeutsch in Naturwissenschaft und Technik. Heidelberg, 1997, p. 29, cit. iš Stankevičienė, S. Gamtos mokslų kalba: gretinamasis vokiečių ir lietuvių kalbų leksinių-semantinių aspektų tyrimas. Daktaro disertacija. Vilnius, 2013, p. 9–10.

¹⁷ Kontutytė, E. *Ką apima sąvoka „dalykinė kalba“?* Kalbotyra, 2007, 57 (3), p. 150.

informacijos perteikimo struktūras, kurias lemia pažinimo ir tyrimo interesai.“

(Buhlmann, Fearn)

Reikia pastebėti, kad visose apibrėžtyse įvardijama komunikacijos sąvoka, vienaip ar kitaip papildanti dalykinės kalbos sampratą.

Lietuvių tyrėjų mokslo darbuose dalykinės kalbos terminas nėra plačiai analizuotas. R. Marcinkevičienė teigia, kad terminas „dalykinė kalba“ apibendrina atskirų mokslo ir visuomenės gyvenimo sričių kalbą, pvz., teisės, administracijos.¹⁸ Anot P. Kniūkštos, specialiosios kalbos atmainos, mokslinė ir administracinė, kartais vadinamos dalykine kalba¹⁹. A. Paulauskienė „dalykine kalba“ laiko termino „administracinė kalba“ sinonimu²⁰. Palyginti su užsienio tyrėjų pateiktomis apibrėžtimis, iš karto galima pastebėti akivaizdų skirtumą: lietuvių kalbotyroje dalykinės kalbos samprata yra gana siaura, apribota tik jos funkciškumu, o užsienio tyrėjų darbuose dalykinė kalba apima daug pozicijų: komunikacinių-funkcinių, pragmatinių, sociolingvistinių, socialinių, kognityvinių.

Apibendrinant aptartus dalykinės kalbos sampratos bruožus užsienio ir lietuvių lingvistų moksliniuose darbuose, galima teigti, kad lietuvių kalbotyroje labai mažai tirta sritis, kuriai reikėtų skirti daug daugiau dėmesio, ypač kai dalykinės kalbos terminu pavadinami specialybės kalbos dalykai (tiek gimtosios, tiek užsienio kalbų), kuriuos studijuoja įvairių profesijų studentai. Be to, į dalykinę kalbą reikėtų pažvelgti plačiau nei yra iki šiol, nes daugelio profesijų atstovams būdingas ir aktualus bendravimas ne tik su savo mokslo (darbo) srities kolegomis, bet ir su žmonėmis, kurie nėra tų profesijų atstovai.

STUDENTŲ KOGNITYVINIS POŽIŪRIS Į DALYKINĘ KALBĄ

Atsižvelgiant į dar nenusistovėjusią tikslią dalykinės kalbos sampratą lietuvių mokslinėje aplinkoje, buvo įdomu ištirti, kaip šią sąvoką interpretuoja MRU VSF Teisės ir policijos veiklos (toliau – TPO) iššestinių 1 kurso ir nuolatinių studijų 2 kurso studentai. Pradėjus studijuoti dalykinę kalbą, jų buvo paprašyta įvardyti, kokias asociacijas jiems kėlė dalykinės kalbos pavadinimas, ką jie įsivaizdavo turį mokytis, su kuo jiems siejasi šis terminas. Buvo pasinaudota sniego gniūžtės metodu: iš pradžių studentai dviese turėjo užrašyti tris požymius, o paskui keturiuose užrašyti dar nė vienoje poros grupėje nesančius du požymius, kurie

¹⁸ Marcinkevičienė R. *Kalbos ir teksto atmainas įvardijančių terminų problemos*. Terminologija, 2004, 11, p. 9.

¹⁹ Kniūkšta P. *Administracinė kalba ir jos vartoseną*. Vilnius, 2005, p. 21.

²⁰ Paulauskienė A. *Teisininkų kalba ir bendrosios normos*. Vilnius, 2004, p. 7–8.

pirmiausiai asocijavosi išgirdus mokymosi dalyko pavadinimą – dalykinė kalba. Iš viso buvo apklausti 65 studentai, iš kurių – 23 išstęstinių studijų ir 42 nuolatinių studijų studentai.

Vertinant išstęstinių ir nuolatinių studijų studentų įvardytus dalykinės kalbos požymius, iš karto pastebimas vienas akivaizdus skirtumas – išstęstinių studijų studentai akcentuoja komunikacijos svarbą studijuojant dalykinę kalbą, o nuolatinių studijų studentai dalykinę kalbą sieja su gramatika, rašyba, skyryba, kirčiavimu – kalbos sritimis, kurias neseniai mokėsi mokykloje. Ko gero, šį suvokimo skirtumą lemia išstęstinių studijų studentų darbo policijos įstaigose patirtis, padedanti suvokti, kad policijos pareigūno dalykinė kalba yra glaudžiai susijusi su bendravimu, kalbėjimu, gebėjimu sklandžiai ir tiksliai perteikti reikiamą informaciją, mokėjimu klausti ir gauti informaciją. Jie dalykinės kalbos sampratą grindžia pragmatine samprata. Nuolatinių studijų studentų požiūris artimesnis pirminei (leksikos) ar funkicinei dalykinės kalbos sampratai. Pabrėžiamas vidinis dalykinės kalbos aspektas, o ne išorinis.

Tarp dažniausiai minimų požymių, galimai būdingų dalykinei kalbai, išstęstinių studijų studentai mini daug variantų, kuriuose dalykinė kalba vienaip ar kitaip siejama su komunikacija ir jai svarbiais aspektais, pavyzdžiui, *gebėjimas komunikuoti su įvairaus sluoksnio asmenimis, gebėjimas pažinti ir pateikti dalyko turinį, komunikacija dalyko sferose, mokėjimas bendrauti komandoje*, taip pat nurodo dalykinei kalbai būdingus ir reikalingus požymius – *bendravimas neatsižvelgiant į asmeniškumus, formali, nuosekli, etiška, informatyvi* ir net nurodo atitinkamą bendravimą reglamentuojantį teisės aktą – *bendravimas su žmonėmis vadovaujantis etikos kodeksu*. Kai kurie išstęstinių studijų TPO studentai netgi išplėtoja komunikacijos sąvoką siedami ją su retorikai būdingomis savybėmis: *kalba, reikalinga komunikacijai, kalbos manieros, iškalbos lavinimas*. Ko gero, tokius nurodytus požymius taip pat galima sieti su jau įgytais profesiniais įgūdžiais, kai dalykinė kalba svarbi ne tik atlikti tinkamai darbą, bet ir viešinant savo profesiją bei atliekant prevencinę-edukacinę veiklą. Komunikacines dalykinės kalbos savybes minėjo ir nuolatinių studijų studentai, tačiau ne taip dažnai. Reikėtų paminėti, kad įvardyti bendravimą dažniausiai jį siedavo su pažeidėjais: *bendravimo kultūra su tam tikrais asmenimis, bendravimas su nusikaltėliais, pažeidėjais, kt. piliečiais, bendravimas su pažeidėjais*. Darytina išvada, kad nuolatinių studijų studentai savo veiklą sieja tik su pažeidėjais, tačiau juk policijos pareigūno veikla yra įvairi, bendraujama ir su tais žmonėmis, kurie nėra padarę pažeidimų. Policijos pareigūnas turėtų diferencijuoti bendravimo formas ir pobūdį atsižvelgdamas į asmenų, su kuriais bendrauja, tipą. Galima daryti prielaidą, kad jie

bendravimą iš karto sieja su agresyvesne, griežtesne komunikacijos forma, kai norima pasirodyti esant viršesniai, galinčiai (turinčiai) kontroliuoti situaciją.

Tačiau nuolatinių studijų TPO studentai ypač pabrėžia terminologijos svarbą, palyginti su tik keletą kartų ištęstinių studijų studentų paminėtais šio tipo aspektais. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, kad įvardydami terminų svarbą, jie neretai nurodo ir specialybės ar mokslo krypties pavadinimą – *policijos pareigūnai, teisinis* ar pan.: *policijoje vartojama kalba, terminija; policijos terminai; teisinė kalba, teisinės kalbos vartojimas; susipažinimas su profesinių žodžių reikšmėmis; specifinės kalbos vartojimas susijęs su specialybe*. Ištęstinių studijų studentai pamini šios grupės požymius, kurie, jų manymu, susiję su dalykinės kalbos studijomis: *įvairesnė specialioji terminologija, žodžių reikšmės, specifinė kalba*. Taip pat negausiai pastarieji mini kalbos kultūros, kalbos taisyklingumo požymius: *kalba, atitinkanti kalbos normas; kalbos kultūra; oficiali taisyklinga kalba*. Daug dažniau panašūs požymiai buvo įvardyti nuolatinių studijų studentų: *bendrinės kalbos mokymasis; taisyklingas žodžių vartojimas; kalbos taisyklingumas; nevartotinos formos* ir pan. Su šiais požymiais labai glaudžiai susijusi dažnai minima rašyba ir, kiek rečiau, skyryba. Tarp ištęstinių studijų studentų tik vieną kartą paminėtas šis dalykinei kalbai priskiriamas požymis. Keisčiausiais požymiais, su kuriais siejama dalykinė kalba, galima būtų įvardyti *darbo pokalbį, kalbos turtingumą, kalbos svarbą* ir pan. Vėlgi jų daugiau įvardija nuolatinių studijų studentai. Ištęstinių studijų studentai įvardija *dokumentacijos ypatumus teisinėje srityje, gimtosios kalbos gerbimą*. Taigi, vertinant pateiktus su dalykinės kalbos dalyku siejamus požymius, reikia atkreipti dėmesį, kad jų pasirinkimą lemia subjektyvūs veiksniai, susiję su darbo patirtimi. Policijos įstaigose dirbantys studentai dalykinei kalbai priskiria požymius, kurie jiems reikalingi praktinėje veikloje, o dar nedirbantys (nuolatinių studijų) studentai sieja su galimais dalyko atsiskaitymo reikalavimais, kuriuos grindžia dar mokykloje gautu kalbos elementų pažinimu. Apibendrinant galima teigti, kad artimesnius dalykinei kalbai aktualius požymius įvardija ištęstinių studijų studentai. Jų pažinimą lemia didesnė darbo patirtis. O nuolatinių studijų studentų pateikta nuomonė leidžia suprasti jų dalykinės kalbos suvokimą ir atitinkamai nukreipti jų lūkesčius ir formuoti jų požiūrį į studijuojamą dalyką.

IŠVADOS

Apibendrinus dalykinės kalbos sampratos teorijos aspektus, galima teigti, jog šio analizuojamo objekto tyrimai dar nėra baigtiniai, jie turi ne vieną atmainą ir kryptį. Be to, skiriasi užsienio ir lietuvių kalbotyros specialistų požiūriai bei tyrimų apimtys. Lietuvoje

dalykinei kalbai analizuoti skirta labai nedaug dėmesio, o užsienio, ypač Vokietijos, tyrėjų darbų ir studijų atlikta daug ir įvairių.

Ištęstinių ir nuolatinių TPO studentų požiūris į dalykinę kalbą taip pat nėra vienodas. Ištęstinių studijų studentai, kurie turi patirties dirbdami policijos institucijose, dalykinę kalbą sieja su pragmatine jos samprata – numato išorinius veiksnius, lemiančius viešą bendravimą su kitais asmenimis (tiek su kolegomis, tiek su piliečiais). Nuolatinių studijų studentai linkę dalykinę kalbą sieti su vidiniais jos ištekliais (terminologija, kalbos taisyklingumu ir pan.), nes dalykinę kalbą jie labiau sieja su mokymusi, atsiskaitymais, o ne su praktine jos vartoseną.

LITERATŪRA

1. Dobržinskienė, R. Pragmatinė lingvistinė televizijos reklamų komunikatų analizė. Daktaro disertacija. Vilnius, 2012.
2. Fromkin, V., Rodman, R. An Introduction to Language. Fort Worth, 2003.
3. Kniūkšta P. Administracinė kalba ir jos vartoseną. Vilnius, 2005.
4. Kontutytė, E. *Dalykinių (ekonominių) tekstų skaitymas ir kondensuota aplinkybių raiška vokiečių ir lietuvių kalboje*. Kalbų studijos, 2001, Nr. 1, p. 34–38.
5. Kontutytė, E. *Ką apima sąvoka „dalykinė kalba“?* Kalbotyra, 2007, 57 (3), p. 149–159.
6. Livšic, T. N. Reklama v pragmalingvističeskom aspekte. Taganrog, 1999.
7. Marcinkevičienė R. *Kalbos ir teksto atmainas įvardijančių terminų problemos*. Terminologija, 2004, 11, p. 7–30.
8. Paulauskienė A. Teisininkų kalba ir bendrosios normos. Vilnius, 2004.
9. Stankevičienė, S. Gamtos mokslų kalba: gretinamasis vokiečių ir lietuvių kalbų leksinių-semantinių aspektų tyrimas. Daktaro disertacija. Vilnius, 2013, p. 10.
10. Yule, G. Pragmatics. Oxford, 1997.
11. Župerka, K. Reklamos tekstas: pragmatika, stilius, kalba. Šiauliai, 2008.

STUDENTS ATTITUDE TO LANGUAGE FOR SPECIAL PURPOSES (STUDENTŲ KOGNITYVINIS POŽIŪRIS Į DALYKINĘ KALBĄ)

Rasa Dobržinskienė*
Mykolas Romeris University

Summary

The concept of language for special purposes is not discussed widely in the Lithuanian linguistics, different researchers give different it's conception. Foreign researchers had analyzed this concept more widely, they give not one it's theory, and the language for special purposes had come investigative object of many branches of the linguistics science. Aside scientific cognition of mentioned concept, it's important and interesting to know what is the attitude of students to concept of the language for special purposes. Their answers let to understand general dominated conception and to know what they expect studying this discipline. So the object of this article is the concept of the language for special purposes. The goal is to analyze the cognitive attitude of students to concept of the language for special purposes and to disclose their suspense studying the language for special purposes. The methods of theoretic scientific literature are used to expose various impossible aspects of tractation of concept of the language

for special purposes. Analytic method is used to systematize and analyze features of the language for special purposes, which were named by students.

The language for special purposes is not studied enough. It needs more attention, especially when the discipline, which is studying by many students of different professions, is named like this concept (national and foreign languages). Besides, it is important to look at the language for special purposes more widely because communication with colleagues of the same profession and with people, which are not members of their professions, is actual and important for member of many professions. Foreign researches analyze language for special purposes yet from 19 century, and researches got intensified especially from the forming the branch of pragmatics. It let appreciate not only interior features of the language for special purposes, but relation between text and context too, included and speaker.

The research of cognitive attitude of students to language for special purposes disclosed certain consistent: the students of part-time study named more external features, which are coherent with communication aspect of the language for special purposes. The students of full-time study punctuate internal features: terminology, grammaticality of language. It let to do assumption that the experience of work take different cognition of the language for special purposes than student which haven't profession experience.

Atliktas studentų kognityvinio požiūrio į dalykinę kalbą tyrimas atskleidė tam tikrus dėsningumus: ištęstinių studijų studentai pateikia daugiau išorinių požymių, susijusių su komunikaciniu dalykinės kalbos aspektu, o nuolatinių studijų studentai akcentuoja vidinius požymius: terminologiją, kalbos taisyklingumą. Tai leidžia daryti prielaidą, kad darbo patirtis policijos įstaigose suteikia kitokį dalykinės kalbos pažinimą nei neturinčiųjų darbo patirties.

Keywords: language for special purposes, features of students attitude, cognitive aspects.

Rasa Dobržinskienė*, Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Humanitarinių mokslų katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: kalbos kultūra, specialybės kalbos kultūra, pragmatinė lingvistika, televizijos ir spaudos reklamų kalba.

Rasa Dobržinskienė*, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Humanities, lecturer. Research interests: culture of language, professional language, pragmatic linguistics, language of advertisements and commercials. *